

Баянғали Әлімжанов

ОҚУ МЕН ОЙЫН

Балаларға арналған пьесалар

Астана 2018 ж.

Баянғали Әлімжанов

Оқу мен ойын

Балаларға арналған өлеңдер

Астана 2018 ж.

Әліппе өлең

А-а

А дегенім атаң,
Ақ тілекті батаң,
Ақыл сөзін тыңдап,
Ардақтай біл, ботам!

Ә-ә

Ә дегенім әжең,
Әлдилеген анаң,
Әлпештеген әкең,
Әспеттей біл, балам!

Б-б

Б дегенім білім,
Білім- жарық күнің,
Ашып берер саған,
Бар әлемнің сырын!

В-в

В дегенім вокзал,
Кісі толған көп зал,
Келіп қалса пойыз,
Вокзалдан тез қозғал!

Г-г

Г дегенім гүлім,
Көрдің неше түрін,
Гүлмен бірге сенің
Күлімдейді күнің!

Ғ-ғ

Ғ дегенім ғарыш,
Болса дағы алыс,
Қазақ ұшып барған,
Ғарыш бізге таныс!

Д-д

Д дегенім дәптер,
Дәптер тола ақ тор,
Дұрыс, таза жазып,
Төрт пен бесті ап кел!

Е-е

Е дегенім есеп,
Есеп қиын десек,
Неше болар екен,
Екі ешкі мен есек?

Ж-ж

Ж дегенім жолда,
Жаңғалақтау болма,
Жасыл жанса, жүгір,
Қарап сол мен оңға!

З-з

З дегенім зебр,
Тұяғы оның темір,
Шөп іздесе шөлде,
Кірмейді оған шөгір!

И-и

И дегенім ине,
Кіріп кетер, тиме,
Қадайды ғой әжең
Инеменен түйме!

Й -й

Й дегенім қайда?
Бар ғой қаймақ, майда,
Сайда жүрген ойнап,
Тайынша мен тайда!

К-к

К дегенім кітап,
Көп оқыған ұтад,
Күшті болсаң, кәне,
Кітаптан тез К тап!

Қ-қ

Қ дегенім қала,
Жан-жағыңа қара,
Қатар, қатар үйдің,
Қабаттарын сана!

Л-л

Л дегенім лағым,
Кезіп ауыл маңын,
Маңыраған кезде,
Бір тынбайды жағың!

М-м

М дегенім мектеп,
Кітабымды беттеп,
Мен өсемін оқып,
Мектебімде көктеп!

Н-н

Н дегенім наным,
Нанмен бірге әнім,
Наным менің нәрім,
Әнім менің сәнім!

Ң-ң

Ң дегенім аңдар,
Аңдар інді таңдар,
Қарға түскен ізден,
Аңның жолын аңғар!

О-о

О дегенім орман,
Жан-жануар толған,
Жеміс, жидек теріп,
Орман кезу- арман!

Ө-ө

Ө дегенім өзен,
Өзен бойын кезем,
Өзенде бар балық,
Өзім бірден сезем!

П-п

П дегенім пілім,
Көрсеңдер де түрін,
Қане, көрген кім бар,
Таудай пілдің тілін!?

Р-р

Р дегенде ретте,
Рет-ретімен бетте,
Дәптер, кітап, бәрін,
Ретсіз шашып кетпе!

С-с

С дегенім сурет,
Көрдің бе сен бір рет,
Сонша неге тәтті,
Суреттегі сүр ет?!

Т-т

Т дегенім талап,
Көңіліңмен қалап,
Талапты бол сен де,
Оқып жақсы сабақ!

У-у

У дегенім уыз,
Уыз жейді ауыз,
Уызына тойған
Қозы болар нығыз!

Ұ-ұ

Ұ дегенім ұлан,
Ауызында ұран,
Ту көтеріп тұрған
Ұлан нағыз қыран!

Ү-ү

Ү дегенім үкі,
Үлпілдейді түлкі,
Үп дегенде үкі,
Түлкі болды күлкі!

Ф-ф

Ф дегенім файл,
Поштамыз е майл,
Алыстан хат келсе,
Жылдам жауап қайыр!

Х-х

Х дегенім халық,
Оқып, білім алып,
Халық үшін іс қыл,
Бар күшіңді салып!

Һ-һ

Һ дегенім жаһан,
Жаһанда бар наһан,
Наһан - үлкен балық,
Деп айтатын атам!

Ц-ц

Ц дегенім цеце,
Улы маса десе,
Циркуль одан үлкен,
Әлденеше есе!

Ч-ч

Ч дегенде Чен бар,
Чукот деген жер бар,
Чита деген қала,
Чили деген ел бар!

Ш-ш

Ш дегенім шаршы,
Шаршыны тез салшы,
Шыны, шырша, шаштан,
Шы-ны тауып алшы!

Щ-щ

Щ дегенді тапшы,
Кітабыңды ашшы,
Бір-біріне қарсы,
Тұщы менен ащы!

Ы-ы

Ы дегенім ыдыс,
Шығарады дыбыс,
Ынтымақты үйде
Ыдыс тола ырыс!

І-і

І дегенім інім,
Бауырым ғой, күнім,
Қызықтаймыз оның,
Балдай тәтті тілін!

Э-э

Э дегенді ізде,
Көріне ме көзге,
Элеватор, эпос,
Бар ғой біраз сөзде!

Ю-ю

Ю дегенім ою,
Ойлап ойып қою,
Аю құсап маймақ,
Қою балға тою!

Я-я

Я дегенім аяз,
Мал тоңады ояз,
Аяз қысқан кезде
Су катады саяз!

6.10. 2015ж.- 9.12.2015ж.

Әліппе-жаңылтпаш

А-а

Арқалады апамды атам,
Арқалады апам мен атамды атан,
Атама атанымды арқандатам,
Атам мықты ма,
Атан мықты ма?!

Ә-ә

Әжемнің әжімі де әдемі,
Әзілі де әдемі,
Әдемі әуені мен әдебі,
Әлемнен тапайсындар,
Әдемі емес әжені!

Б-б

Балық Балтыққа барды,
Борсық балшықта қалды,
Балтыққа барған балық батыр ма,
Балшыққа батқан борсық батыр ма?

В-в

Велосипед, велик,
Қарай бермей телик,

Велик тепкен жақсы,
Жүйрік аттай желіп!

Г-г

Гүлім, гүлім, гүлде,
Күлімдеген күнде,
Гүлдеген не, күлген не,
Гүл ме, әлде күн бе?!

Ғ-ғ

Ғалам толған ғажап,
Ғарышқа ұшты қазақ,
Ғаламдағы ғажап қазақ па,
Ғарыштағы қазақ ғажап па?!

Д-д

Ды, ды, ды, ды, дың-дың,
Ді, ді, ді, ді, дүң, дүң,
Үні ме дабылдың,
Діңі ме қарағайдың ?
Бұл дүң-дүң қай дың -дың ?!

Е-е

Елп, елп еткен ебелек,
Көлп, көлп еткен көбелек,

Ебелекке елек керек пе,
Көбелекке көйлек керек пе?!

Ж-ж

Жабағы жанға жағады,
Жантайған жанын бағады,
Жабағы мініп жайдақтап,
Жайлауда балдар шабады,
Қойдың да жүні жабағы,
Тайға да іні жабағы,
Жабағының жағдайын,
Қане, кім тез табады?

З-з

Зу-зу-зу,
Зуылдаған ара,
Зың-зың-зың,
Ызындаған ара,
Бірі ағаш кеседі,
Бірі бал жинайды,
Зуылдайды қайсы,
Ызындайды қайсы?!

И-и

Иліп кеп инелік,
Үйге келді, тимелік,

Түйме қадай алмайсың,
Инелікті ине ғып!

Й-й

Мойынбайдың бойын,
Ойын билеп ойын,
Айпат ойнап, қоймады,
Таппады бір тойым!

К-к

Көктем кеп көкпеңбек,
Көктеді кепкен көк,
Көгертті жер жүзін,
Шуағын төккен көк!

Қ-қ

Қаз, қаз, қаз аппақ,
Қаз ақ болса, қазақ та ақ,
Қане, кім тез таппақ?
Қаз ақ па, қазақ ақ па,
Қызықтап, жаз тақпақ!?

Л-л

Лепсіде леп белгісі бола ма,
Лебізде леп белгісі бола ма?!

Леп белгісімен Лепсі тола ма,
Леп белгісіз лебіз оңа ма?

М-м

Маңмаңдаған марал
Маң далаға маңа ма?
Мамырлаған мамырда,
Мама қаздар тоңа ма?!

Н-н

Нөлдің мәні- нөл,
Нәннің мәні – нән,
Кәне, тауып көр:
Нөлдің мәні дәл ме,
Нәннің мәні дәл ме?!

Ң-ң

Таңат жаңғырыққа қайыңды көп жарады.
Таңғы жаңғырық жер жарады,
Таңаттың жаңғырығы қатты ма,
Таңғы дыбыстың жаңғырығы қатты ма?!

О-о

Ошыбай мен Осылай отын тасып,
Осы байдың өтіпті жерінің отын басып,

Ошағына жаққан отына қазан асып,
Ошаған бай қалыпты басын қасып!

Ө-ө

Өскен өңір- өз елім,
Өз елім - өзегім,
Өзіңнен бастадым
Өмірдің өзенін!

П-п

Пісте пісті,
Пәскен піспекпен піспе пісті,
Піскен пістені тістеді,
Піскен піспені не істеді?
«Піспеде пісілген қымыз іш!»- деді.

Р-р

Рауан Руаннан Румындағы
Раушанға рауғаш апарды.
Таң рауандағанда Раушан Рауанмен
Румыннан Руанға аттанды!

С-с

Саяхаттап Сайран,
Салды сауық-сайран,

Сайдан сайғақ сайлап,
Барды Сауран, Сайрам!

Т-т

Таутеке көктен кеп,
Тарғыл тасты бөктерлеп,
Тепкенмен тектен тек,
Тас кектеніп кеткен жоқ!

У-у

Ура, ура! –деп, тура,
Пума, бура боп тула,
Пуманы да көп кума,
Бураны да көп кума!

Ұ-ұ

Ұлдар, ұяға ұрынба,
Ұлардан ұят болады,
Ұлдардан үрккен ұлар,
Ұядан Ұрымға қонады!

Ү-ү

Үркер көкте,
Үйрек көлде,
Үйректі көкке үйірсең де,
Үркерді көлге сүйрей көрме!

Ф-ф

Фарфор мен фосфатты,
Футболға қоспапты,
Қосайын десе,
Фарфор бас тартты,
Фосфат тоспапты!

Х-х

Хиуаз Хиуаға қызықты,
Алуа халуаға қызықты,
Хиуа тәтті ме?
Халуа тәтті ме?

Һ-һ

Қаһарлы адам заһар шашады,
Заһар шашқанның қадірі қашады!

Ц-ц

Ницца, пицца, цифр,
Цифр тола сиқыр,
Цугцванг, цигун,
Цунами деп қиқыр!

Ч-ч

Чингачгук Чапай мен,
Чукчаны Чилиге шақырды,
Чукча Чукотқа кетті,
Чапай Читаға кетті,
Чингачгук Чикагоға кетті!

Ш-ш

Шаш шаштаразға қарады,
Шаштараз шашты тарады,
Шашылған шаштарды шаңсорғыш
Шашау шығармай жинап алады!

Щ-щ

Қосшылардың қарны ашты дағы,
Жас шынардың қабығын ашылады,
Қосшылардың қарны ащы ма,
Жас шынардың қабығы ащы ма?!

Ы-ы

Ықылас Ынтамен ынтымақтасты,
Ыңқыл Сыңқылмен ынты-шынтымен шынтақтасты.

І-і

Ізтай ізгілік іздерін іздеді,
Сіз-біз деген ізеттілерді тізімдеді,
Сәбіз бен ірбіз тізімге ілінбеді!

Э-э

Эвенк пен эскимос,
Екеуі екен ескі дос,
Эскимос ескі досын ескі қосына шақырды,
Эвенк эскимосын ескі мосыға шақырды!

Ю-ю

Бұрап еді Юра,
Шыр айналды юла,
Жылап еді Юля,
Құлай қалды юла!

Я-я

Ягуарды Як сүзуге оқталды:
-Яки мен, яки сен!- деп салды.
Ягуар сөзге тоқталды,
Ол орманға кетіп,
Тауда Як қалды!

3.04. – 4.04. 2016ж.

Мен- қазақтың баласы

Байтақ жатқан даласы
Батыр болған бабасы,
Білім қуған, ой қуған
Мен - қазақтың баласы!

Дала

Атыңды жаттап өсемін
Аңызымен атаның,
Дархан дала, кең дала
Менің туған Отаным!

Отан

Елім - туған Отан,
Мен – кішкентай ботаң,
Отан менің анам,
Отан менің атам!

Қазақстан туы

Көк туым күнге еркелеп
Қырандай көкте қалықта,

Шаттыққа толып шаңырақ
Көркейіп елім, шарықта!

Ата

Менің атам ақылды
Бізге бата береді,
Арқасына мінгізіп
Аттай шауып, желеді!

Әже

Менің әжем әдемі
Алақаны аялы,
Біз даладан келгенде
Күліп құшақ жаяды.

Әке

Менің әкем еңбекқор
Асқар таудай тұлғасы,
Балалардың тірегі
Жақсылардың жолдасы!

Ана

Нұрын төккен мейірлі
Жақсы көрем анамды,
Бөбегім деп сүйгенде
Мөлдірейді жанары!

Бала

Бала, бала, балдырған
Өмір отын жандырған,
Күн нұрындай күлімдеп
Көз мейірін қандырған.

Аға

Мен боламын жақсы аға,
Дейді сенсің жақсы іні,
Сөйтіп алып қояды
Атам берген тәттіні!

Іні

Інім келіп тәттіге
Таласады тағы да,

Ала салып қашады
Әжеміздің жанына.

Бауыр

Бірге туған бауырмен
Ойыншыққа таласып,
Төбелеспей, тату бол
Тай – құлындай жарасып!

Қарындас

Қарындасым жүгірсе
Желпілдейді тұлымы,
Сөйлегенде еркелеп
Сондай тәтті қылығы!

Отбасы

Отбасымыз – құт мекен
Оттай ыстық ұямыз,
Балапандай шүпірлеп
Ұямызға сиямыз.

Жанұяны саялап
Бақытты күй кешеміз,
Ата-анамыз аялап
Азамат боп өсеміз!

Ән мен күй

Әжетаймен қосылып
Әсем әнді айтамын,
Домбырасын атамның
Күмбірлетіп тартамын.

Әжеміздің әнінде
Еліміздің жыры бар,
Атамыздың күйінде
Даламыздың сыры бар!

Әліппе

Бізді үйреткен оқуға
Бізді үйреткен әріпке,
Білім, ғылым бастауы
Мың рахмет, әліппе!

Аңыз бен жыр

Атам жырды асқак,
Батырлардан бастап,
Аңыз айтып берді,
Алдым оны жаттап!

Ертегі

Ерте, ерте, ертені
Аңыз қылған, ән қылған,
Кел, ертегі тыңдайық
Ата-бабаң қалдырған!

Жылқы

Қымыз берген жылқымын
Көк шалғында аунаймын,
Мінгізіп ап балдарды
Желдей ұшып заулаймын!

Түйе

Мен түйемін, таудаймын
Керуен тартар қуатым,
Көп күн шөлге шыдаймын
Дертке шипа шұбатым!

Сиыр

Мен мүйізді сиырмын,
Бұзауымды іздеймін,
Сүт пен қаймақ беремін
Балаларды сүзбеймін!

Қой

Мен момақан қойыңмын
Еш бір жанға тимеймін,
Жүн беремін киімге
Өзім бірақ кимеймін.

Ешкі

Егіз лақты ешкіміз
Қой бастайды серкеміз,
Жеңіл, жылы шәліге
Түбіт берген еркеміз!

Ит

Қысы-жазы кісіге
Серік болып жүреміз,
Күзетеміз қойларды
Қасқыр келсе үреміз!

Мысық

Жылы жерде, сүйеміз,
Бырылдап көз қысқанды,
Жолатпаймыз бірақ-та
Үйімізге тышқанды.

Қаз

Қаз қанатын сабалап
Көлдің суын шашады,
Қаңқылдаған дауысы
Алты қырдан асады!

Үйрек

Үйге қусаң үйректі
Балпаң-балпаң басады,
Кірмеймін деп қораға
Сайға қарай қашады!

Тауық

Күні бойы қыт-қыттап
Көң тырнаған тауықпын,
Балақандар жесін деп
Көп жұмыртқа тауыппын!

Есек

Су тасыған балалар
Жүк артады есекке,
Бірақ неге сол есек
Кірмейді мал- есепке?

Динозавр

Таудай үлкен, күші көп,
Қандай ұзын десек те,
Динозавр қазақша
Қорқынышты кесертке!

Арыстан

Ұйқысынан оянып
Ақырғанда арыстан,
Жан-жануар қашады
Жасырынып алыстан!

Аю

Аю қыстай үңгірде
Сорады май табанын,
Жазда бал жеп, ешкімге
Тигізбейді залалын!

Жолбарыс

Жолақ-жолақ терісі
Азу тісі қылыштай,
Жортып шықса жолбарыс
Бұғады аңдар бұрышқа!

Барыс

Барыс қарда сырғанап
Тау аралап жүреді,
Тасқа жатса, тоңбайды
Қыстың жайын біледі!

Панда

Аю -панда орманда
Ағашқа тез өрлейді,
Түсірсе де киноға
Ол кунфуды білмейді!

Қасқыр

Қасқыр түнде ыр-р етсе
Ел шошиды ертеден,

Мылтығы бар әкемнің
Қорықпаймын мен сенен!

Түлкі

Айласынан түлкінің
Алданса да қанша адам,
Ақылы бар баламын
Алданбаймын мен саған!

Қоян

Аппақ қоян, ақ қоян,
Сондай қорқақ, сақ қоян,
Біздің үйге тығылсаң
Сандығыма сап қоям!

Кит

Кит деген бір керемет
Көк мұхиттың көркемі,
Жан-жануар, балықтың
Бәрінен де үлкені!

Кенгуру

Немересін атасы
Мінгізеді арқаға,
Секіреді кенгуру
Баласын сап қалтаға!

Морж

Азулары найзадай
Морж мұзды ояды,
Тіл алмаса баласын
Тіспен түртіп қояды!

Піл

Таудай үлкен піл деген
Жалпылдайды құлағы,
Тұмсығымен ағашты
Көтеріп ап тұрады!

Ақ аю

Мұзды мұхит үстінде
Ақ аю қол бұлғайды,

Тоны қалың, майы көп
Ол аязда тоңбайды!

Жираф

Қонақ қылып жирафты
Маймыл үйде сыйлапты,
Мойнын созып қалғанда
Жираф үйді қиратты!

Жыл санау

Тышқан айтты *Сиырға*:
«Жыл басымын биыл да!»
Барыс кетпей *Қоян* да
Жүреді бір қиырда.

Ұлу ілбіп өтеді,
Жылан жылжып кетеді,
Жылқы шауып болғасын,
Қой маңырап жетеді.

Мешін бастап сауықты,
Шақырады *Тауықты*,
Иттен кейін *Доңыз* кеп,
Бір мүшелді жауыпты!

Шыршадағы шытырман

Жаңа жылдық шырша
Біздің мектеп құрды,
Жан-жануар келіп
Қол ұстасып тұрды.

Елтіп ән мен күйге
Елік шықты биге,
Қорбаңдайды аю
Деп өзімдей биле.

Еріп шықты бұлан
Желіп шықты құлан,
Ырғағымен әннің
Бұраңдайды жылан!

Жыланға кеп ұлу
Тыңда, деді, сұлу,
Тапсырамын жылды
Болсын алға жүру!

Жылан шығып судан
Жаңа жыл боп тұрған,
Уайымдама, деді,
Тарқамайды думан!

Тауық пенен тышқан
Айдаһарды тыстан,
Алып келді биге
Болмайық деп дұшпан!

Секіреді мәлін
Секендейді лағың,
Бегемот жүр билеп
Қолмен сүйеп жағын!

Теңселеді түйе
Тербеледі бие,
Майысады маймыл
Жерге басы тие!

Жайрандайды жираф
Серендетіп сирақ,
Шақырады биге
Түйеқұсты сыйлап.

Айналады түлкі
Құшағында кірпі,
Тікендерін қадап
Түлкі болды күлкі!

Күлімдейді күшік
Дірілдейді мысық,
Төбесінде оның
Жүрді құстар ұшып.

Көк теңізді кешіп
Қанатымен есіп,
Келді жетіп дельфин
Аппақ қарды тесіп!

Мұхитты бір серпіп
Терезені шертіп,
Кит те келді күліп
Акуланы ертіп.

Қармен жуып кірін
Аппақ болып пілің,
Шақырады биге
Ақ аюдың бірін!

Арыстан мен бүрге
Биге шықты бірге,
Ягуар мен як жүр
Аламыз деп жұлде!

Жолбарыс пен лама
Аламыз деп баға,

Қыздырады биді
Тағып алып таға.

Қабыланға пума
Деді, қатты кума,
Арқар айтты турға
Таудағыдай тула!

Шекелері торсық
Суыр менен борсық,
Жерді тепкен кезде
Шортан шықты шоршып!

Тұмсығымен түртіп,
Қалжындаса бүркіт,
Қалтырайды қарсақ
Өз-өзінен үркіп.

Қасқыр менен қабан
Билеп есен-аман,
Жылқы менен сиыр
Тарсылдатты табан!

Судан шығып терең
Айтамын деп өлең,
Крокодил қарға
Тайып түсті серең!

Қайта тұрып қақсап
Айтып екі тақпақ,
Құшақтай сап қойды
Кетті билеп ақсап!

Шауып келді зебр
Гепард келді шегір,
Қыздырады биді
Жануарлар не бір!

Горилланың көжек
Мұрынынан көздеп,
Шертіп-шертіп қойса
Қақты безек-безек.

Динозавр, панда
Күліп анда-санда,
Жап-жақсы боп жүрген
Билеп жақын маңда.

Үлкен аузын ашып
Қабырғасын қасып,
Динозавр кетті
Бір бақайын басып.

Ойбай салып сасып

Панда шықты қашып,
Бір бұрышқа зытты
Шыршадан да асып.

Мамонт шетте жатып
Күлді шегі қатып,
Ерке барыс оны
Қалды қармен атып.

Мамонт ұшып тұрып
Кетпек болды ұрып,
Ырғып кетті барыс
Иттер шықты үріп.

Буйвол мүйзін шайқап
Мамонт тұрды байқап,
Төбелессе бұлар
Кетер бәрін жайпап.

Аяз Ата келді
Бәрін көзбен көрді,
Ақшақары дереу
Табыстырды елді.

Сауысқан мен жайын
Талдап істің жайын,

Сөйлегенде сөздің
Тамызады майын.

Сонда Аяз Ата
Жасама деп қата,
Тату-тәтті бол деп
Берді жақсы бата!

Иығында дорба
Дорба толы олжа,
Таратты көп сыйлық
Жұртқа Жаңа жылда!

Не деген көп олжа
Өтті қолдан қолға,
Берекелі болды
Ынтымақты жолда!

Аю мен балық және бал

Қарғып тау мен тастан да,
Аю ұшты аспанға,
Өзенге кеп құлады
Өз-өзінен жылады.

Жылаудан тез жалықты

Ұстап алды балықты,
Балық айтты аюға,
Болмас мені союға.

«Мен кішкентай балықпын
Құр шеміршек арықпын,
Қоя берсең, көрейін,
Әкемді алып келейін!»

Аю оған бұйырды
Әкеп бер деп үйірді,
Алақанын ашады,
Шоршып балық қашады!

Аю оны тосады,
Буындары босады,
Шығып қиқы-жиқысы
Келді аюдың ұйқысы.

Ұйқысы әбден қанады
Балықты ойға алады,
Алданғанын біледі
Алға қарай жүреді.

Қырдан өтіп қорбандап
Аю барды орманға,
Үйін тауып араның
Деді балын аламын.

Балға қолын малады
Таңдай қағып жалады,
Келді аралар гуілдеп
Ашуланып, дірілдеп.

Ортаға оны алады
Жабылып кеп шағады,
Аю қатты сасады
Тонқалаңдап қашады.

Балы қандай тәтті екен,
Шақса сондай ащы екен,
Екі көзі іседі
Суға келіп түседі.

Суға басын батырды
Сөйтіп әрең құтылды,
Бал ұрлаған балпаңбай
Болды қашып жалтаңбай.

Үрейленіп күнімен
Жан-жағына қарайды,
Бал жалаған тілімен
Жараларын жалайды!

Тауық пен торғай

Балапанын ертіп,
Тауық шықты жолға,
Секектеген торғай
Түсіп қапты торға.

Тауық торды үзді
Тұмсығымен түртіп,
Торғай ұшып кетті
Өз-өзінен үркіп!
Шыр айналып, кенет,
Торғай қайтып келді,
Балапанға тістеп
Дән әкеліп берді!

Достар мен қасқыр

Ертіп қозы, лақты,
Қырда құлын шапты,

Терең сулы сайда,
Қасқыр аңдып жатты.

Іздегені жанжал,
Азулары қанжар,
Тиіп кеткен жерін
Айырады дал-дал!

Сақылдатып тісін,
Жинап барлық күшін,
Атып шықты кенет
Басып төлдің мысын.

Төлдің бәрі сасып,
Тұрды басын қасып,
Құлын айтты сонда
Күш-қуаты тасып.

«Қашсақ қазір қорқып,
Қуып жетер жортып,
Жеке, жеке жейді,
Шекемізден шертіп.

Болса ақыл, айлаң,
Қолдан келер қайран,

Қайраттанып бұған
Берейік бір майдан!»

Қасқыр келіп қалды,
Достар күтіп алды,
Арандай ғып ашып,
Қозыға ауыз салды.

Қарғып кетті қозы,
Сондай епті өзі,
Құлын келіп тепті,
Ісіп кетті көзі.

Лақ секіріп сүзді,
Бұзау мұрнын бұзды,
Қасқыр құлап суға
Шалпылдатып жүзді.

Қасқыр жаман састы,
Су, су болып қашты,
Қарамады артқа
Алты қырдан асты.

Қозы болды қошқар,
Орындалды жоспар,
Бірлікпенен жауды
Жеңді сөйтіп достар!

Жанай мен Ай

Каникулда Жанай,
Ұшты ауылға қарай,
Қызық оған бәрі,
Аула менен сарай!

Барды қора жайға,
Қызықты ала тайға,
Сипап көрсе жонын
Жал –құйрығы майда!

Жанарына қарап,
Жанай алды тарак,
Мәпеледі тайды
Құйрық, жалын тарап.

Жайды тайға құшак:
- Ернің қандай жұмсақ,
Екеуіміз еркін
Түлкі, қоян қусақ!

Ала таймен ойнап,
Жүрген кезде жайнап,
Шақырды әже шайға,
Ақ самауыр қайнап.

Қанып алып шайға,
Тойды қаймақ, майға:

-Ата, деді, - мені,
Апарасың қайда?

Мініп ала тайды,
Аралады сайды,
Түн болғанда:- Маған,
Әпер, - деді, - айды!

- Құшағыңды жай да,
Бұлбұл болып сайра,
Қонады кеп қолға,
Ән сүйеді ай да!

Жалтырайды айдын,
Жалын сипап тайдың,
Ән сап тұрып көрді
Судан түрін айдың!

Жанай ыза болды,
Көзіне жас толды,
Қолыма кеп қонбай
Суға неге қонды?

Жанай алып тасты,
Атты суға қатты,

Толқын ойнап суда,
Айың суға батты.

-Ойбай, мынау нетті?!-
Атасына жетті,
-Ата деймін, айың
Суға батып кетті?!

-Орынсыз ғой қайғың,
Жасырғаны лайдың,
Бірін бірі жұтпас
Айың менен айдын!

Бірі көкте қалқып,
Бірі жерде шалқып,
Ай мен айдын ойнар
Бірін бірі тартып!

Айға жүрмес өкпе,
Ашумен іс етпе,
Суға түскен жоқ қой,
Тұр ғой әне көкте!

- Ата, деді, онда,
Айға сәлем жолда,

Қонбайды кеп неге,
Өзі біздің қолға!?

Ата бұған көнді,
Алға жүріп көрді,
Айғай салды кенет:
- Міне, маған қонды!

Аузын ашып сай тұр,
Басын шұлғып тай тұр,
Алақанға қонып
Ақ сәулелі Ай тұр!

- Қонған екен саған,
Оны қайтіп алам?
Қолыма кеп өзі,
Қонсын деп айт, маған!

- Көңіліңді жайла,
Ақылыңмен ойла,
Өз-өзінен келмес,
Ай түгілі, тай да!

Алда толар кезің,
Оттай жанып көзің,

Жігіт болып өссең,
Айды аласың өзің!

Атада көп айла,
Оны білу қайда,
Ай суреті түскен,
Қолында екен айна!

Жанай көңлі жайлы,
Бұрды ауылға тайды,
Әжесіне келіп
Айтты болған жайды!

Әже білді сырды,
Жанайды иіскеп, күлді:
- Айға ұмтылған балам
Жүзің болсын нұрлы!

-Ойың болсын биік,
Туған жерді сүйіп,
Әлемге жай қанат,
Ақыл, білім жиып!

Ата, әжеден солай,
Тәрбие алып талай,

Өсе берді оқып,
Жақсы бала Жанай!

Оқу мен ойын

Доп ойнадым Домбаймен,
Жанындағы Жандаймен,
Бір команда болдым мен
Көрші бала Балдаймен.

Добым, добым домала,
Домбай түсті додаға,
Доп ойнасаң, дөп ойна
Долдануға бола ма?

Алдап өттім Домбайды,
Жандап өттім Жандайды.
Тура допка шығардым,
Әріптесім Балдайды.

Шалып қалды Домбайым,
Ұшып түсті Балдайым,
Жақтауына қақпаның,
Соғып алды маңдайын!

Бақырғанда Балдайым,
Жанжал болды дап-дайын,
Доппен ұрдым Домбайды,
Болмайды деп ондайың!

Таласам деп добыма,
Жандай тұрды жолыма,
Алдап өтіп кетіп ем,
Домбай түсті соңыма.

Бұрылған боп солыма,
Шыр айналдым оңыма,
Допты теуіп қақпаның
Бүлк еткіздім торына!

Кешке дейін ойнадым,
Қызығына тоймадым,
Ертең сабақ екенін
Ұйқтар кезде ойладым.

Доптың түсі көп екен,
Қызыл, жасыл, көк екен,
Түсі әртүрлі болса да
Доптың бәрі доп екен!

Доппен кеткен секіріп,
Уақытыма өкініп,
Екі бірдей сабақтан,
Алып келдім екілік!

Анам түйіп қабақты:
-Соғып ал да тамақты,
Отыр дағы, тырп етпей,
Оқы, -деді, - сабақты!

Қос екілік қойында,
Қателігің мойында,
Әуелі оқып оқуды,
Содан соң бар ойынға!

Жетіп келді Жандайым,
Домаланған Домбайым,
-Доп ойнайық, жүр, - дейді,
Бал-бұл жанып Балдайым!

-Бұл тіліңді алмаймын,
Оқуымнан қалмаймын,
Оқып бітпей сабақты,
Доп ойнауға бармаймын!

Бұлағындай білімнің,
Кітабыма үнілдім,
Сабағымды бітіріп,
Допқа қарай жүгірдім!

Добым, добым, домала,
Қақпа жақты жобала,
Айдалаға секеңдеп,
Мәшинәға жолама!

Добым қандай айлалы,
Бізбен орғып ойнады,
Сабақтан соң доп ойнау
Денсаулыққа пайдалы!

Жантайбек пен айпат

Жанға жайлы жай тапқан,
Жалқаулығын байқатқан,
Жатып алып Жантайбек
Бас алмайды айпаттан.

Аударып бар зейінді,
Ауыртады мойынды,

Күні-түні көреді
Атыс-шабыс ойынды.

Атасы айтты балаға:
«Айпат жолдас бола ма?
Жеп қояды көзінді,
Жүр, шығайық далаға!

Қалсаң мүлде байланып,
Айпаттан бас айналып,
Миың май боп кетпесін,
Байқашы бір ойланып!

Көзінді де тынықтыр,
Өзінді де шынықтыр,
Сабақ оқып болғасын,
Көп қимылда, жұмыс қыл!

Ата-анана көмек қыл,
Спортқа да сергек тұр,
Көп жүгірсең, доп ойнап,
Денсаулыққа керек бұл!»

Атасы оны көндірді,
Кәмпитүрді сөндірді,

Ұшып тұрып Жантайбек,
Енді дұрыс жөн білді.

Балаға айтпа жантай деп,
Жастайыңнан қартай деп,
Асыр салып, қимылдап,
Жаттығады Жантайбек,

Жығылмайды күрессе,
Тақ тұрады Жантайбек,
Доп зуылдап ұшқанда,
Қағып тұрды Жантайбек,

Қақпаға дәл голдарды
Салып тұрды Жантайбек,
Атасының ақылын
Ала берді Жантайбек,

Шымыр, ширақ, қайратты
Бала болды Жантайбек!

16.09.2015ж.

Оқу мен алма

Асан - әже баласы,
Үсен оның ағасы,
Асан жөндеп оқымай
Нашар болды бағасы.

Үсен айтты Асанға:
«Оқу оқы, бас алға,
Екі бестік әкелсең
Берем саған қос алма!»

Оқыған боп өтірік,
Соткасымен секіріп,
Асан ойнап ойынды,
Әкелді бес екілік!

«Маған алма бер, - деді,
Жалпы баға он, - деді,
Бес екі мен екі бес,
Есептесең тең! - деді.

Үсен оған шек қойды,
Соқ өтірік, - деп қойды,

Қызықтырып Асанды,
Алманы өзі жеп қойды!

Асан енді егесті,
Қайтіп алма жемес-ті?
Оқып, оқып сабақты,
Алып келді бір бесті!

Келді: « Алма қайда?»- деп,
Ағасы айтты: «Ойла, -деп,
Алма үшін оқыған,
Оқудан түк пайда жоқ!

Оқып, білім аласың,
Талай жерге барасың,
Өмірдегі орның мен
Жемісіңді табасың!»

Асан терең ойланып
Мақұлдады ағасын!

15.01.2016ж.

Сиыр мен суыр

Суыр айтты сиырға:

- Көк шалғынды шиырла,
Қайтарыңда маған да
Шөп әкелсең, қиын ба?

Сиыр айтты суырға:

- Асықтырып, қуырма,
Жеп қоймасам шөпті мен
Әкеп берем жуырда!

Сөйтіп қызық басталды,
Суыр күнде қақсады,
Сиырдан шөп дәметіп,
Аяғында аш қалды.

Құр жатудан пайда жоқ,
Суырда да айла көп,
Өкпеледі сиырға:
- Шөбің, досым, қайда?-деп.

Сиыр:- Шөпті жеместен,
Аузыма сап, белестен

Түсе берген кезімде,
Кетеді өтіп өңештен!

-Ие болмай тіліңе,
Жалмандайсың, мұның не?!-
Суыр ұрсып сиырға
Кіріп кетті ініне!

Суырдыкі дұрыс па?
Сиырдыкі дұрыс па?
Өзің қолға алмасаң,
Береке жоқ жұмыста!

Айғыр мен арлан

Кең даланы аралап,
Көлдің бойын жағалап,
Келді қыста ауылға
Үйір жылқы паналап.

Аталары мал жайлап,
Балдар жүрген айғайлап,
Аққаланы соғуға,
Күрек сайлап, қар жайғап!

Асан айтты Асқарға:
-Жем берейік аттарға,
Жем мен шөпке тойғызып,
Аунатайық ақ қарға!

Асқар айтты: Барайық,
Құйрық-жалын тарайық,
Жылқы біздің досымыз,
Бір көмекке жарайық!

Атасы да қостады,
Жем апарып тастады,
Бас қойғанда жылқылар
Бір әңгіме бастады:

- Былтыр боран соққанда,
Аппақ болып ақпанда,
Шоқ ағаштың түбінен
Жылқы пана тапқанда.

Көздері оттай жарқылдап,
Азулары сақылдап,
Бір топ қасқыр жылқыға,
Келіп қалды жақындап.

Үйір басы құла айғыр,
Шауып олай, бұлай бір,
Шыр айналды жылқыны,
Асыл текті бұл айғыр!

Қатты болды қарқыны,
Қасқырды оттай шарпыды,
Арттан келсе тепкілеп,
Алдан келсе тарпыды!

Көкжал қасқыр арланы,
Айғыр күшін аңдады,
Қашқан болып өтірік,
Құла айғырды алдады!

Алданбады бірақ та,
Ұзамады жыраққа,
Алдырмады үйірін,
Ұқсап ұшқыр пыраққа!

Қасқыр қаны қарайып,
Атылды арттан зорайып,
Айғыр тепті басынан
Арлан қалды тырайып!

Тағы бірін тындырды,
Қабырғасын сындырды,
Тепкен кезде құла айғыр,
Аш қасқырлар шыңғырды!

Сонда салып «аттанды!»
Жылқышылар кеп қалды,
Гүрсілдетіп мылтықты
Жаудырды кеп оқтарды!

Қасқыр жалап бүйірін,
Қашты тартып күйігін,
Асыл айғыр ешқашан,
Жауға бермес үйірін!

Атасы айтып мақалын,
Сипап қойды сақалын:
- Содан былай құланы
Асылым деп атадым!

Балдар, үміт ақтаңдар,
Бұғып үйде жатпаңдар,
Қорқауларға жегізбей,
Еліңді аман сақтаңдар!

Бас изеді балалар,
Балаларда сана бар,
Ойға шомып атасы,
Көз жіберді далаға!

Жемге жылқы кенелді,
Біледі дос дегенді,
Бұрқыратып ақ қарды,
Шұрқырасып жөнелді!

Балқан мен талқан.

Мамасына Балқан,
Берші деді, талқан,
-Оны қайдан білдің?
-Деп анасы аң-таң!

Қояр емес Балқан,
Қос құлағы қалқан,
Талқан тауып бер деп,
Болды бұлқан-талқан.

Талқан деген не зат,
Білесің бе, қалқам!?

Құйқа

Әжетайым үйде,
Үйтіп берді құйқа,
Тойып алып ұйқтап
Болдық ұйпа-тұйпа.

Құйқа деген күрт па,
Салып қояр ұртқа,
Ет пе, әлде май ма,
Білсең айтшы жұртқа?!

Асық пен сақа

Біз де бала болғанбыз,
Мектепке де барғанбыз,
Асық ойнап далада,
Ой-хой, асыр салғанбыз!

Сақам, сақам, соқ дейтін,
Соқса қисық кетпейтін,
Иіріп кеп атқанда,
Дыйға зулап беттейтін.

Соққан кезде қылтадан,
Дый қалмайтын сақадан,

Сақа қандай, дый қандай,
Сұрап көрші атадан!

Құстың сүті

Бекен айтты, дүкеннен,
Қаз көрдім деп сүт емген!
Жүгіріп кеп сұрадым,
Дүкендегі көкемнен.

Көкем маған сенбейді:
- Қаздар емшек ембейді,
Сүт болмайды құстарда,
Біліп қойғын, сен, - дейді!

Сөзін ұғып көкенің,
Білдім мұның бекерін,
Әзілдепті менімен
Бірге оқитын Бекенім!

9.01.2016ж.

Шырша

Таудың жасыл шыршасын,
Қалай ғана қырқасың,

Қырка берсең шыршаны
Табиғатты құртасың!

Доп

Өзім қандай батырмын,
Допты суға батырдым,
Атқып шығып ол судан,
Тура көкке атылды.

Тепсең тыныш жатпайтын,
Қақпадан да аттайтын,
Нағыз батыр доп екен
Суға салсаң батпайтын!

Қар

Қалың емес қар әлі,
Тептім бірақ шананы,
Аппақ қарда сырғанап,
Шанам зулап ағады,

Қара жерге келгенде
Неге тоқтап қалады?
Заулар ма екен таста да
Майлап қойсам табанын!?

Шар

Қатты үрледім шарымды,
Тарс етті де жарылды,
Қорқып едім, қалтамнан,
Тағы бірі табылды.

Енді амалын білемін,
Ақырындау үрледім,
Жарылған жоқ бұл шарым,
Төбемде ұшып жүр менің!

6.04.2016ж.

Жұмбақ

Ағаштан жасалған,
Әдемі қашалған,
Бойы сіздей,
Мұрны біздей,
Көңілді әні бар,
Көруге сәні бар!
Ол кім?
Буратино!

Жолда

Көшеде көп көлік,
Байқа бәрін көріп,
Өтем деме жолдан
Бөгелместен желіп.

Қызыл жанса – тоқта,
Түспе тура отқа,
Сары жанса, саспа,
Сабырыңды сақта.
Жүгір жасыл жанса,
Жұртпен бірге барша,
Жасыл жанбай, жүрме,
Асықсаң да қанша!

Өткен кезде жолдан,
Қара әуелі солға,
Ортасына жетіп,
Бір қарап ал оңға!

9.07.2017ж.

Санамақ

Бір дегенім біреу,
Жеке дара тіреу,
Жалғыз тұрған таяқ,
Жұпсыз қандай жүдеу!

Екі бірлік мықты,
Екеу дейді жұпты,
Екіліктен басқа,
Барлық екі құтты!

Үш дегенім үштік,
Үш саусақты қыстық,
Біреу, екеу, үшеу,
Үшке тура түстік!

Төртті тура сана,
Төрт қабырға – пана,
Дөңгелегі төртеу,
Машинаның, кара!

Бес саусақ тұр бөлек,
Бесеуі де зерек,

Жұдырықтай жұмып,
Бестік алу керек!

Ал санайық, алты,
Алтау дейді жалпы,
Алты жаста ат міну
Ата – бабам салты!

Жеті қабат жерім,
Жеті қабат көгім,
Қазына да жетеу,
Жеті ата – тегім!

Сегіз деген семіз,
Екі шеңбер егіз,
Бірін бірі байлап,
Ұстап тұрған негіз!

Тоғыз жалғыз өзі,
Бірлік санның шегі,
Одан үлкен сан жоқ,
Бәрінен де көбі!

Нөлді байқап таңда,
Мән болмайды онда,

Қоссаң дұрыс санға,
Көбейеді сонда!

Бірге тіркеп нөлді,
Табасың тез онды,
Барлық санға солай,
Тіркей берсең болды!
Жазыңдар деп жүзді,
Үйреткенде бізді,
Бір санынан кейін
Екі нөлді тізді!

Табыңдар деп мыңды,
Апай сұрап тұрды,
Үш нөл тіркеп бірге,
Балдар қызық қылды!

11.06.2017ж.

Қырдағы ойын

Көктем келіп, қырда,
Құлпырады шалғын,
Қозы, лақпен бірге,
Ойнап, асыр салдым.

Секеңдейді лағым,
Секіреді добым,
Кекеңдейді бұзау,
Еркелейді қозым.

Лактырдым кеп допты,
Қуамын деп лакты,
Бұзау орғып кетіп,
Қозыны кеп қақты.

Қозы қашты зулап,
Бұзау шапты тулап,
Құлынға тез мініп,
Қиқу салдым шулап.

Қуып жетіп бәрін,
Қайырады құлын,
Дүрілдеттік сөйтіп,
Біз ауылдың қырын!

4.12.2017ж.

Жолжолтай

Ақ пен қара аралас,
Терісі де көңілді,

Қане, қалай атаймыз,
Жолақ, жолақ зебрді?

Жол, жол болған терісі,
Зебр деген Жол – жол - тай!
Сипар едім жалынан,
Жолықсаң ғой, Жолжолтай!

Жолжолтайым, жол тайым,
Желіп жүрген зор тайым,
Жолға жортып шыққанда,
Желдей жүйрік бол, тайым!

20.02.2018ж.

Бата-тілек

Бата берем, балам,
Қолың жайып, тыңда,
Кім болам деп ертең
Ақылмен жол таңда!

Сабағыңнан қалма,
Жаман бала болма,
Ұйқтап жата берме
Оранып ап тонға.

Табысты бол адал,
Түсіп тура жолға,
Бастай берсін сені
Талап, ниет оңға!

Аман-есен өсіп
Ата жырын толға,
Бағың жанып, ер боп
Ана тілді қорға!

Еңбек етіп елге
Ізгі тілек жолда,
Жақсылықтың бәрін
Жарқын жүзбен қолда!

Денің сау боп, шынға
Қыран құстай самға,
Ұзақ ғұмыр беріп
Жарылқасын Алла!